

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจความต้องการพัฒนาขีดความสามารถของประชากรครั้งแรกในปี 2538 โดยผนวกคำถามเข้ากับแบบสำรวจภาวะการทำงานของประชากรในรอบที่ 1 (กุมภาพันธ์) ตามความต้องการใช้ข้อมูลของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ 2 ได้ดำเนินการในปี 2542 รอบที่ 1 (กุมภาพันธ์) และรอบที่ 3 (สิงหาคม) ครั้งที่ 3 ดำเนินการในปี 2544 ไตรมาสที่ 1

(ม.ค.-มี.ค.) สำหรับตลอดแผนพัฒนาฯ 9 (2545-2549) จะดำเนินการสำรวจปีละ 1 ครั้ง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม กุมภาพันธ์ และมีนาคมของทุกปี เพื่อให้มีข้อมูลต่อเนื่องประกอบการวางแผนและ

การจัดทำนโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

1.2 ขอบข่ายและคัมรวม

ประชากรที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนส่วนบุคคลและครัวเรือนพิเศษทั่วประเทศ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 5,796 ชุมชุมอาคาร/หมู่บ้าน

1.3 คำจำกัดความ

การพัฒนาขีดความสามารถ หมายถึง การพัฒนาตนเองโดยการเข้ารับการฝึกอบรม ฝึกอาชีพ หรือพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยไม่นับรวมการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การฝึกอบรมด้านความมั่นคงของชาติ เช่น การฝึกอบรมเพื่อความมั่นคงของประเทศ ตัวอย่างเช่น ไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) อาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) โครงการกองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ(กนช.) โครงการฝึกอบรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลักสูตรรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน เป็นต้น
- 2) การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ตัวอย่างเช่น ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) อบรมแม่บ้านโภชนาการ อนามัยแม่และเด็ก การวางแผนครอบครัวอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น
- 3) การฝึกอาชีพด้านอื่น ๆ เช่น การรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ การฝึกอบรมด้านคุณธรรมและหน้าที่พลเมือง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

การฝึกอบรม หมายถึง การพัฒนาบุคคลด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หน่วยงานทั้งส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน จัดให้มีขึ้นโดยกำหนดเป็นหลักสูตรต่าง ๆ และรวมถึงการประชุมทางวิชาการหรือเชิงปฏิบัติการ และสัมมนา

การฝึกอาชีพ หมายถึง การให้หรือเพิ่มพูนความรู้ ฝีมือและทัศนคติที่จะทำให้ผู้รับการฝึกสามารถทำงานในสาขาวิชาชีพที่ได้รับการฝึก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาฝีมือแรงงาน หมายถึง การฝึกอบรมให้มีฝีมือ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทัศนคติที่จะทำให้บุคคลสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพกับมาตรฐานของงาน และมีความพร้อมที่จะพัฒนาฝีมือ ความรู้ ความสามารถให้สูงขึ้นได้

หลักสูตรที่ต้องการได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ **จำแนกเป็นหมวดใหญ่ๆ 9 หมวด ดังนี้**

- 1. ช่างอุตสาหกรรม** ได้แก่ ช่างกลโรงงาน ช่างเชื่อมและโลหะแผ่น ช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ช่างรถยนต์และการบำรุงรักษา ช่างก่อสร้าง ช่างเขียนแบบ ช่างเครื่องมือวัดอุตสาหกรรม และช่างอุตสาหกรรมอื่น ๆ
- 2. คหกรรม** ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสริมสวย ตัดเย็บเสื้อผ้า และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 3. ศิลปหัตถกรรม** ได้แก่ สิ่งทอและลายประดิษฐ์ การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ การเจียระไนพลอย การแกะสลักไม้ การทำเครื่องเรือนไม้/หวาย การจักสาน เซรามิกส์/เครื่องปั้นดินเผา การทำโลหะรูปพรรณและเครื่องประดับการออกแบบสินค้าหัตถกรรมการออกแบบบรรจุภัณฑ์
- 4. เกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์** ได้แก่ การเพาะปลูกและขยายพันธุ์พืช ประมง-เพาะเลี้ยง การเลี้ยงสัตว์และการขยายพันธุ์สัตว์ การจัดสวน พืชประดับ การทำปุ๋ยธรรมชาติ การเตรียมพื้นที่การเกษตร การไถ หว่าน การใช้เครื่องจักรการเกษตร วิธีการกำจัดแมลง และอื่น ๆ
- 5. พาณิชยกรรม** ได้แก่ การบัญชี การเงิน การธนาคาร การขาย การตลาด การจัดซื้อเลขานุการ พิมพ์ดีด และงานเอกสาร ธุรกิจ การจัดการ การจัดการยุคใหม่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม และอื่น ๆ การประกอบธุรกิจส่วนตัว
- 6. ภาษาศาสตร์** ได้แก่ การอบรมการเขียน การอ่าน การพูด การแปลภาษาต่าง ๆ
- 7. คอมพิวเตอร์** ได้แก่ การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการใช้งานเอกสาร การนำเสนอรายงานและประมวลผล การวิเคราะห์และออกแบบระบบ การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การซ่อมเครื่องคอมพิวเตอร์ เทคนิคการดูแลและแก้ปัญหาเครื่องคอมพิวเตอร์ การจัดทำโฮมเพจ การใช้งานระบบอินเทอร์เน็ต
- 8. เทคโนโลยีพลังงานและสิ่งแวดล้อม** ได้แก่ เทคนิคการกำจัดอากาศเสีย การบำบัดน้ำเสีย ระบบการกำจัดฝุ่นในอุตสาหกรรม ระบบการปรับปรุงคุณภาพน้ำใช้สำหรับโรงงานอุตสาหกรรม การป้องกันระดับอัคคีภัย การนำของเสียไปใช้ประโยชน์ และอื่น ๆ การบำรุงรักษาปาและต้นน้ำ การอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 9. การบริหารจัดการ การท่องเที่ยว การโรงแรมและภัตตาคาร การบริการและอื่นๆ**
ได้แก่ การโรงแรม การท่องเที่ยวและภัตตาคาร การบริหารจัดการ วิชาชีพและวิชาการ (การอบรมเพิ่มเติม) บริการทั่วไป การกีฬาและมหรสพ การพิมพ์ การถ่ายรูป ความรู้ทั่วไป

สำหรับคำนิยามด้านแรงงาน มีดังนี้

ผู้มีงานทำ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป และในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

1. ได้ทำงานตั้งแต่ 1 ชั่วโมงขึ้นไป โดยได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ผลกำไร เงินปันผล ค่าตอบแทนที่มีลักษณะอย่างอื่นสำหรับผลงานที่ทำ เป็นเงินสด หรือสิ่งของ
2. ไม่ได้ทำงาน หรือทำงานน้อยกว่า 1 ชั่วโมง แต่เป็นบุคคลที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (ซึ่งจะถือว่าเป็น **ผู้ที่ปกติมีงานประจำ**)
 - 2.1 ยังได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้าง หรือผลประโยชน์อื่นๆ หรือผลกำไรจากงานหรือธุรกิจในช่วงที่ไม่ได้ทำงาน
 - 2.2 ไม่ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้าง หรือผลประโยชน์อื่นๆ หรือผลกำไรจากงานหรือธุรกิจในช่วงที่ไม่ได้ทำงาน แต่ยังมีส่วนหรือธุรกิจที่จะกลับไปทำ
3. ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยไม่ได้รับค่าจ้างในวิสาหกิจหรือไร่นาเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน หรือของสมาชิกในครัวเรือน

ผู้ว่างงาน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป และในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

1. ไม่ได้ทำงานและไม่มีส่วนประจำ แต่ได้หางาน สมัครงานหรือรอการบรรจุ ในช่วง 30 วันก่อนวันสัมภาษณ์
2. ไม่ได้ทำงานและไม่มีส่วนประจำ และได้หางานทำในช่วง 30 วันก่อนวันสัมภาษณ์ แต่พร้อมที่จะทำงานในสัปดาห์แห่งการสำรวจ

กำลังแรงงานปัจจุบัน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีงานทำหรือว่างงาน ตามคำนิยามที่ได้ระบุข้างต้น

กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ในสัปดาห์แห่งการสำรวจเป็นผู้ไม่เข้าข่ายคำนิยามของผู้มีงานทำ หรือผู้ว่างงาน แต่เป็นผู้รอฤดูกาลที่เหมาะสมเพื่อที่จะทำงาน และเป็นบุคคลที่ตามปกติจะทำงานที่ไม่ได้รับสิ่งตอบแทนในไร่นาเกษตร หรือธุรกิจซึ่งทำกิจกรรมตามฤดูกาล โดยมีหัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครัวเรือนเป็นเจ้าของหรือผู้ดำเนินการ

กำลังแรงงานรวม หมายถึง บุคคลทุกคนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ในสัปดาห์แห่งการสำรวจเป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานปัจจุบัน หรือเป็นผู้ถูกจัดจำแนกอยู่ในประเภทกำลังแรงงานที่รอฤดูกาลตามคำนิยามที่ได้ระบุข้างต้น

ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน หมายถึง บุคคลที่ไม่เข้าข่ายคำนิยามของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานใน สัปดาห์แห่งการสำรวจ ซึ่งได้แก่

1. บุคคลซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีอายุต่ำกว่า 15 ปี
2. บุคคลซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีอายุ 15 ปีขึ้นไป แต่ไม่ได้ทำงาน และไม่พร้อมที่จะทำงาน เนื่องจากเป็นผู้ที่
 - 2.1 ทำงานบ้าน
 - 2.2 เรียนหนังสือ
 - 2.3 ยังเด็กเกินไป (มีอายุน้อยกว่า 18 ปี) หรือชรามาก (มีอายุเกิน 60 ปี)
 - 2.4 ไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง
 - 2.5 ไม่สมัครใจทำงาน
 - 2.6 ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ผลกำไร ส่วนแบ่ง หรือสิ่งตอบแทนอื่น ๆ ให้แก่บุคคลซึ่งมิได้ เป็นสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน
 - 2.7 ทำงานให้แก่องค์กรการ หรือสถาบันการกุศลต่าง ๆ โดยไม่ได้รับค่าจ้างผลกำไร ส่วนแบ่ง หรือสิ่งตอบแทนอย่างใด
 - 2.8 ไม่พร้อมที่จะทำงาน เนื่องจากเหตุผลอื่น

งาน หมายถึง กิจกรรมที่ทำที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมที่ทำแล้วได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินหรือสิ่งของ ค่าตอบแทนที่เป็นเงิน อาจจ่ายเป็น รายเดือน รายสัปดาห์ รายวัน หรือรายชิ้น
2. กิจกรรมที่ทำแล้วได้ผลกำไร หรือหวังที่จะได้รับผลกำไร หรือส่วนแบ่งเป็นการตอบแทน
3. กิจกรรมที่ทำให้กับธุรกิจของสมาชิกในครัวเรือน โดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือผลกำไรตอบแทนอย่าง ใดซึ่งสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบธุรกิจนั้นจะมีสถานภาพการทำงานเป็นประกอบธุรกิจ ส่วนตัว หรือนายจ้าง

อาชีพ หมายถึง ประเภทหรือชนิดของงานที่บุคคลนั้นทำอยู่ บุคคลส่วนมากมีอาชีพเดียว สำหรับ บุคคลที่ในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ ให้นับอาชีพที่มีชั่วโมงทำงานมากที่สุด ถ้าชั่วโมง ทำงานแต่ละอาชีพเท่ากันให้นับอาชีพที่มีรายได้มากกว่า ถ้าชั่วโมงทำงานและรายได้ที่ได้รับจากแต่ละอาชีพเท่ากัน ให้ นับอาชีพที่ผู้ตอบสัมภาษณ์พอใจมากที่สุด ถ้าผู้ตอบสัมภาษณ์ตอบไม่ได้ให้นับอาชีพที่ได้ทำมานานที่สุด การจัด จำแนกประเภทอาชีพ ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2544 ใช้ตาม International Standard Classification of Occupation, 1988 (ISCO – 88) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)

ก่อน พ.ศ. 2544 การจัดประเภทอาชีพจำแนกตามความเหมาะสมกับลักษณะอาชีพของ ประเทศไทย โดยอ้างอิง International Standard Classification of Occupation, 1958 (ISCO – 58)

อุตสาหกรรม หมายถึง ประเภทของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ได้ดำเนินการโดยสถานประกอบการที่บุคคลนั้นกำลังทำงานอยู่ หรือประเภทของธุรกิจ ซึ่งบุคคลนั้นได้ดำเนินการอยู่ในสปีดาร์แห่งการสำรวจ ถ้าบุคคลหนึ่งมีอาชีพมากกว่าหนึ่งอย่าง ให้บันทึกอุตสาหกรรมตามอาชีพที่บันทึกไว้ การจัดจำแนกประเภทอุตสาหกรรมตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2544 ใช้ตาม **International Standard Industrial Classification, (ISIC) ฉบับ Revision 3, 1989** ขององค์การสหประชาชาติ (UN)

ก่อน พ.ศ. 2544 การจัดประเภทอุตสาหกรรมจำแนกตามความเหมาะสมกับลักษณะอุตสาหกรรมของประเทศไทย โดยอ้างอิง **International Standard Industrial Classification, (ISIC) 1958**

สถานภาพการทำงาน หมายถึง สถานะของบุคคลที่ทำงานในสถานที่ทำงานหรือธุรกิจ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

- 1. นายจ้าง** หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองเพื่อหวังผลกำไร หรือส่วนแบ่ง และได้จ้างบุคคลอื่นมาทำงานในธุรกิจในฐานะลูกจ้าง
- 2. ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง** หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองโดยลำพังผู้เดียว หรืออาจมีบุคคลอื่นมาร่วมกิจการด้วยเพื่อหวังผลกำไร หรือส่วนแบ่งและไม่ได้จ้างลูกจ้าง
- 3. ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง** หมายถึง ผู้ที่ช่วยทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างในไร่นาเกษตร หรือในธุรกิจของสมาชิกในครัวเรือน
- 4. ลูกจ้าง** หมายถึง ผู้ที่ทำงานโดยได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน รายสัปดาห์ รายวัน รายชิ้น หรือเหมาจ่าย ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการทำงาน อาจจะเป็นเงิน หรือสิ่งของ

ลูกจ้าง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

- 4.1 ลูกจ้างรัฐบาล** หมายถึง ข้าราชการ พนักงานเทศบาล พนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด เจ้าหน้าที่องค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนลูกจ้างประจำ และชั่วคราวของรัฐบาล
- 4.2 ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ** หมายถึง ผู้ที่ทำงานให้กับหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ
- 4.3 ลูกจ้างเอกชน** หมายถึง ผู้ที่ทำงานให้กับเอกชน หรือธุรกิจของเอกชน รวมทั้งผู้ที่รับจ้างทำงานบ้าน
- 5. การรวมกลุ่ม** หมายถึง กลุ่มคนที่มาร่วมกันทำงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพึ่งตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกแต่ละคนมีความเท่าเทียมกันในการกำหนดการทำงานทุกขั้นตอนไม่ว่าเป็นการลงทุน การขาย งานอื่นๆ ของกิจการที่ทำ ตลอดจนการแบ่งรายได้ให้แก่สมาชิกตามที่ตกลงกัน (การรวมกลุ่มดังกล่าวอาจจดทะเบียนจัดตั้งในรูปของสหกรณ์หรือไม่ก็ได้)

การจัดจำแนกประเภทสถานภาพการทำงานตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2544 ใช้ตาม **International Classification of Status in Employment, 1993 (ICSE – 93)** ของ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)

มีสถานภาพการทำงานเพิ่มขึ้นอีก 1 กลุ่มคือ การรวมกลุ่ม (Member of Producers' Cooperative)

ชั่วโมงทำงาน หมายถึง จำนวนชั่วโมงทำงานจริงทั้งหมด ในสัปดาห์แห่งการสำรวจ สำหรับบุคคลที่มีอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพ ชั่วโมงทำงาน หมายถึง ยอดรวมของชั่วโมงทำงานทุกอาชีพ สำหรับผู้ที่มิงานป ระ จั ก ซึ่งไม่ได้ทำงานในสัปดาห์แห่งการสำรวจให้บันทึกจำนวนชั่วโมงเป็น 0 ชั่วโมง

การสำรวจก่อนปี 2544 ผู้ที่มีงานประจำซึ่งไม่ได้ทำงานในสัปดาห์แห่งการสำรวจ ให้นับจำนวน ชั่วโมงทำงานปกติต่อสัปดาห์เป็นชั่วโมงทำงาน

รายได้ของลูกจ้าง หมายถึง รายได้ของผู้ที่มีสถานภาพการทำงานเป็น ลูกจ้าง ที่ได้รับมาจากการทำงานของอาชีพที่ทำในสัปดาห์แห่งการสำรวจ ซึ่งประกอบด้วยค่าจ้างและผลประโยชน์ตอบแทนอื่นๆ สำหรับ ลูกจ้าง

ระยะเวลาของการหางานทำ หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ว่างงานได้ออกหางานทำ ให้นับตั้งแต่วันที่ เริ่มหางานทำจนถึงวันสุดท้ายก่อนวันสัมภาษณ์

คาบการแจนนับ หมายถึง ระยะเวลาที่พนักงานออกไปสัมภาษณ์บุคคลในครัวเรือน ตัวอย่าง ซึ่งโดยปกติเป็นวันที่ 1 - 12 ของเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ และมีนาคม พ.ศ. 2548

ครัวเรือนที่อยู่ในขอบข่ายการสำรวจ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ครัวเรือนส่วนบุคคล ประกอบด้วยครัวเรือนหนึ่งคน คือ บุคคลเดียวซึ่งหุงหาอาหารและ จัดหาสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพโดยไม่เกี่ยวกับผู้ใดซึ่งอาจพำนักอยู่ในเคหสถานเดียวกัน หรือครัวเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดหา และใช้สิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน ครัวเรือนส่วนบุคคลอาจอาศัยอยู่ในเคหะที่เป็นเรือนไม้ ตึกแถว ห้องแถว ห้องชุด เรือแพ เป็นต้น

2. ครัวเรือนพิเศษ ได้แก่ ครัวเรือนซึ่งประกอบด้วย บุคคลหลายคนอยู่กินร่วมกันในสถานที่อยู่แห่งหนึ่งเช่น ที่พักคนงาน หอพักซึ่งไม่ใช่หอพักนักเรียน โดยเฉพาะเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

ครัวเรือนสถาบัน ซึ่งหมายถึง บุคคลหลายคนอยู่ร่วมกันในสถานที่อยู่แห่งหนึ่ง เช่น สถานที่กักกัน วัด กรรมทหาร โดยไม่แยกที่อยู่เป็นสัดส่วนเฉพาะคนหรือเฉพาะครัวเรือน นักเรียนที่อยู่ประจำที่โรงเรียน หรือในหอพักนักเรียน เป็นต้น **ไม่อยู่ในคัมภีร์ของการสำรวจนี้**

ได้จำแนกการศึกษาตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ ดังนี้

1. ไม่มีการศึกษา หมายถึง บุคคลที่ไม่เคยเข้าศึกษาในโรงเรียน หรือไม่เคยได้รับการศึกษา

2. ต่ำกว่าประถมศึกษา หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือชั้น ม.3 เดิม

3. **สำเร็จประถมศึกษา** หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือชั้น ม.3 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า
4. **สำเร็จมัธยมศึกษาตอนต้น** หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ชั้น ม.3 ม.ศ. 3 หรือ ม.6 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า
5. **สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย**
 - 5.1 **สายสามัญ** หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทสามัญศึกษาตั้งแต่ชั้น ม.6 ม.ศ.5 หรือ ม.8 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า
 - 5.2 **อาชีพศึกษา** หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีพศึกษาหรือวิชาชีพที่เรียนต่อ จากระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า โดยมีหลักสูตรไม่เกิน 3 ปี และไม่สำเร็จ ระดับการศึกษาที่สูงกว่า
 - 5.3 **วิชาการศึกษา** หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทวิชาการศึกษา (การฝึกหัดครู) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า
6. **อุดมศึกษา**
 - 6.1 **สายวิชาการ** หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทสามัญศึกษาหรือสายวิชาการ โดยได้รับวุฒิปัตถะระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี โท เอก
 - 6.2 **สายวิชาชีพ** หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีพศึกษา หรือสายวิชาชีพ ที่ได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือเทียบเท่าอนุปริญญา ปริญญาตรี
 - 6.3 **สายวิชาการศึกษา** หมายถึง ที่สำเร็จการศึกษาประเภทวิชาการศึกษาและได้รับ ประกาศนียบัตรระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี โท เอก
7. **อาชีวศึกษาระยะสั้น** หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาหรือการฝึกอบรมประเภทอาชีวศึกษาที่มีหลักสูตรไม่เกิน 1 ปี และได้รับประกาศนียบัตรหรือใบรับรองเมื่อสำเร็จการศึกษา พื้นความรู้ของผู้เข้าเรียนได้กำหนดให้แตกต่างตามวิชาเฉพาะแต่ละอย่างที่เรียน แต่อย่างต่ำต้องจบประมปีที 4 หรือเทียบเท่า
8. **อื่น ๆ** หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาที่ไม่สามารถเทียบชั้นได้